

นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
สู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน

Innovative Management of Small Elementary Schools with Community
Involvement for Student Moral Development

ณัฐกิตตา บุตรแพ¹ จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์² และ ละมุล รอดขวัญ³

Nuttagitta Butpae¹, Jirasak Surungkapiprat² and Lamun Rodkhwan³

¹ นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹ Doctor of Philosophy Program in Educational Administration innovation, College of Innovation Management,
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

^{2,3} Lecturer of the Doctor of Philosophy Program in Educational Administration innovation, College of Innovation
Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: nuttagitta.but@rmutr.ac.th¹, jirsu@hotmail.com², rodkhwan.la@gmail.com³

Received: Nov. 14,2025; Revised: Jan. 12,2026; Accepted: Jan. 13,2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียน 2) สร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ และ 3) ประเมินนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน การวิจัยใช้รูปแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ โดยเก็บข้อมูลจากโรงเรียน ในเขตตรวจราชการที่ 3 และ 4 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 324 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินนวัตกรรม ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สำหรับการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน พบว่า การสนับสนุนและดูแลนักเรียนจากบ้านและผู้ปกครอง อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ การออกแบบกิจกรรมร่วมกับชุมชน รวมทั้งการเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและการประเมินติดตามผลร่วมกับชุมชน 2) นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียน ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 5 ด้าน 2.2) ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน จำนวน 4 ด้าน มีแนวทางปฏิบัติรวมทั้งสิ้น 36 ข้อ และ 3) นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประโยชน์ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมและพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: นวัตกรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน

Abstract

This research aimed to: 1) study the current state of school management, 2) develop management innovations, and 3) evaluate a community-participatory management innovation in small primary schools for the development of students' morality. The study employed a mixed-methods multi-phase design, collecting data from schools in Inspection Areas 3 and 4. The sample consisted of 324 participants, including school directors, acting school directors, and chairpersons of the school committees. The participants were selected using a multi-stage random sampling method. The key informants included 9 experts. The instruments used were questionnaires, in-depth interviews, and innovation assessment forms. The questionnaire demonstrated a reliability coefficient of .96. Data were analyzed using descriptive statistics and descriptive analysis. The results revealed that: 1) Community-participatory school management was at a high level, with the highest mean observed in planning and goal-setting, followed by operations and participatory decision-making. Regarding the community's role in moral development of students, the highest level was found in support and care provided by families and parents, followed by collaboratively designed activities with the community, role modeling of moral behavior, and joint evaluation and monitoring with the community. 2) The school management innovation consisted of 2 components 2.1) community-participatory management in small primary schools, comprising 5 dimensions, and 2.2) community participation in the moral development of students, comprising 4 dimensions, with a total of 36 practical guidelines. 3) The developed innovation was rated as highly appropriate, feasible, and beneficial, and it can be practically applied to promote systematic community-participatory management in small primary schools and enhance students' moral development.

Keywords: Innovation, Community Participation Management, Student Moral Development

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์ไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ในด้านดังกล่าว ขณะที่มาตรา 22 ระบุว่า การพัฒนาคุณธรรมเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญภายใต้การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ มาตรา 8 (2) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ข้อกำหนดทางกฎหมายดังกล่าวได้รับการต่อยอดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมุ่งให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ระบุว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนควรดำเนินผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายและนโยบายจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรม แต่สังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลยังเผชิญกับ “ภาวะวิกฤตคุณธรรม” ในระดับที่น่าเป็นกังวล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ผลการประเมินคุณธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 77.99 คะแนน จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน และผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มีคะแนนเฉลี่ย 104.18 คะแนน จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเสียสละ ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ พบว่าคุณธรรมทุกด้านอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งสะท้อนว่า การกล่อมเกลாதางจิตใจและการฝึกฝนศีลธรรมยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดจิตสำนึกในหน้าที่ ความรู้สึกลึกซึ้งซบซึ้งดี และพฤติกรรมทางคุณธรรมที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการเสริมมาตรการจากครอบครัว สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปลูกฝังคุณธรรมอย่างเป็นระบบตั้งแต่วัยเด็ก งานวิจัยจำนวนมากได้ยืนยันถึงความสำคัญของการบูรณาการคุณธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ เช่น (ชนัญชิตา ทุมมานนท์ และคณะ, 2567) พบว่า พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนสามารถพัฒนาได้ผ่าน การเสริมสร้างความฉลาดทางคุณธรรมจริยธรรม (moral-ethical intelligence) ซึ่งประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย จิตสาธารณะ ความพอเพียง และความรับผิดชอบ นอกจากนี้ (ชนันภรณ์ ใจเสารัตน์, 2567) ชี้ว่า Active Learning โดยเฉพาะการใช้ PAR Model ช่วยส่งเสริมคุณธรรมในศตวรรษที่ 21 ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้เรียน ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Creswell & Poth, 2018) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทจริงและเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับ (ปณิธิดา บัวรัตน์ และ ทศนีย์ นาคคุณทรง, 2562) ที่ระบุว่าผู้ปกครองในชุมชนมีบทบาทสำคัญใน การกำหนดนโยบายและ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมของโรงเรียนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน อีกทั้ง (เการันต์ เหล็กดี และคณะ, 2568) ระบุว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนคุณธรรมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนถือเป็นประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาไทย เนื่องจากการเสริมสร้างจริยธรรมและธรรมาภิบาลเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมคุณธรรม ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และโมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมอันเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (พุทธิพงษ์ สกวนนาม และ กาญจน์ เรืองมนตรี, 2566) ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการดำรงชีวิตในสังคมฐานความรู้ในอนาคต การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน และความพอเพียง มีส่วนช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมและส่งเสริมให้สังคมก้าวสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน (ปนัดดา จันทูย และคณะ) นอกจากนี้ การพัฒนาคุณธรรมยังมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมและเจตคติทางจริยธรรมของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อความรับผิดชอบ การเคารพกติกาสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (กิตติศักดิ์ จันทอง และ ฤชกนก ดวงซาทม, 2566) ในบริบทดังกล่าวการจัดการศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อีกทั้ง (Epstein, 2011) ชี้ว่า โรงเรียนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครอบครัวและชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและทุนทางสังคมในชุมชนมาสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เรียน (Chong & Tsubota, 2023) การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมพฤติกรรมและคุณลักษณะเชิง

คุณธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560) ทั้งนี้ โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยผู้เรียนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมและคุณลักษณะด้านคุณธรรมของผู้เรียนโดยตรง (ปณิตตา บัวรัตน์ และ ทศนีย์ นาคคุณทรง, 2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กช่วยเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนในระยะยาว

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างกลไกความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ (ดวงเดือน วินิจฉัย, 2561) แนวคิดนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของ (อัจฉราภินันท์ มาตุการุณ และคณะ, 2566) พบว่างานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่าการใช้ PAR ร่วมกับสมาชิกชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) อีกทั้งงานวิจัยของ (ชนัญชิตา ทุมมานนท์ และคณะ, 2567) พบว่าการเสริมสร้างความฉลาดทางคุณธรรมจริยธรรม (moral-ethical intelligence) ผ่านนวัตกรรมสามารถพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ (ชนันภรณ์ ใจเสารัตติ, 2567) เน้นว่า Active Learning และ PAR Model เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมในศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจริง งานวิจัยของ มานพ เกตุเมฆ และคณะ (2568) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและความยั่งยืนของสถานศึกษา อีกทั้งการศึกษาของ (พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม, 2567) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในบริบทโรงเรียนชนบทและโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เพียงช่วยพัฒนาโครงสร้างและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและส่งผลต่อพฤติกรรมรวมถึงคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้งานวิจัยของ (ปณิตตา บัวรัตน์ และ ทศนีย์ นาคคุณทรง, 2562) พบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมเชิงนโยบายและกิจกรรมในการปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กอย่างชัดเจน ขณะที่ (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นระหว่างโรงเรียนและชุมชน (เการันต์ เหล็กดี และคณะ, 2568) ยืนยันว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น เหมาะกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการบริหารและการพัฒนาการสร้างนวัตกรรมดังกล่าวยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนให้เกิดผลอย่างยั่งยืน สามารถนำไปปรับใช้ในระดับเขตพื้นที่และระดับนโยบายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (systematic change) รวมทั้งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย และมาตรฐานการศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำนวัตกรรมนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนในสังกัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน” โดยมุ่งนำข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก รวมทั้งนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการ

บริหารจัดการนี้ไปศึกษาต่อยอดและปรับใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างศักยภาพของโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน
3. เพื่อประเมินนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยมีฐานแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีนวัตกรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนเป็นฐานทางวิชาการในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหาร การพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับต้องอาศัยนวัตกรรมการบริหารเป็นกลไกสำคัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและสร้างความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นวัตกรรมการบริหารเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนอย่างรอบด้าน และออกแบบกระบวนการบริหารที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากรและทรัพยากร (จิตติมา วรรณศรี, 2563) การมีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรมและการสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรช่วยให้การนำนวัตกรรมไปใช้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (Drucker, 2014; Fullan, 2016; สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2565)

สรุปแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการนำนวัตกรรมการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทมาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา โดย (จิตติมา วรรณศรี, 2563) อธิบายว่า นวัตกรรมการบริหารเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน และนำไปสู่การออกแบบกระบวนการบริหารที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2565) ที่ชี้ว่าบทบาทของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรมและสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นวัตกรรมการบริหารเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ในระดับสากล (Fullan, 2016) เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ขณะที่ (Drucker, 2014) ระบุว่านวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรและการปรับตัวต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากร จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นวัตกรรมการบริหารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร จำเป็นต้องนำนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม

2. แนวคิดด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การดำเนินงานและปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลและติดตามผล ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างเหมาะสม (Arnstein, 1969; Bryson, 2018; Epstein, 2011; Pretty, 1995; ดวงเดือน วินิจฉัย, 2563; ธิญาตา ภัคธนาภิญโญ, 2565; วลิตี ณะชว่าง และพัชรา เดชโฮม, 2566)

สรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกด้านเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร (วลิตี ณะชว่าง และพัชรา เดชโฮม, 2566) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล จะช่วยสร้างความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียน (ธิญาตา ภัคธนาภิญโญ, 2565) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ (Arnstein, 1969) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องนำไปสู่การมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความยั่งยืนในการพัฒนา ขณะที่ (Epstein, 2011) ชี้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน ในทำนองเดียวกัน (Bryson, 2018) และ (Pretty, 1995) เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนช่วยเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และการแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบ ในบริบทประเทศไทย นอกจากนี้ (ดวงเดือน วินิจฉัย, 2563) พบว่า พบว่าการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นระบบ ช่วยสร้างความไว้วางใจ เสริมพลังอำนาจ และความต่อเนื่องในการสนับสนุนการจัดการศึกษา อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสามารถออกแบบกระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

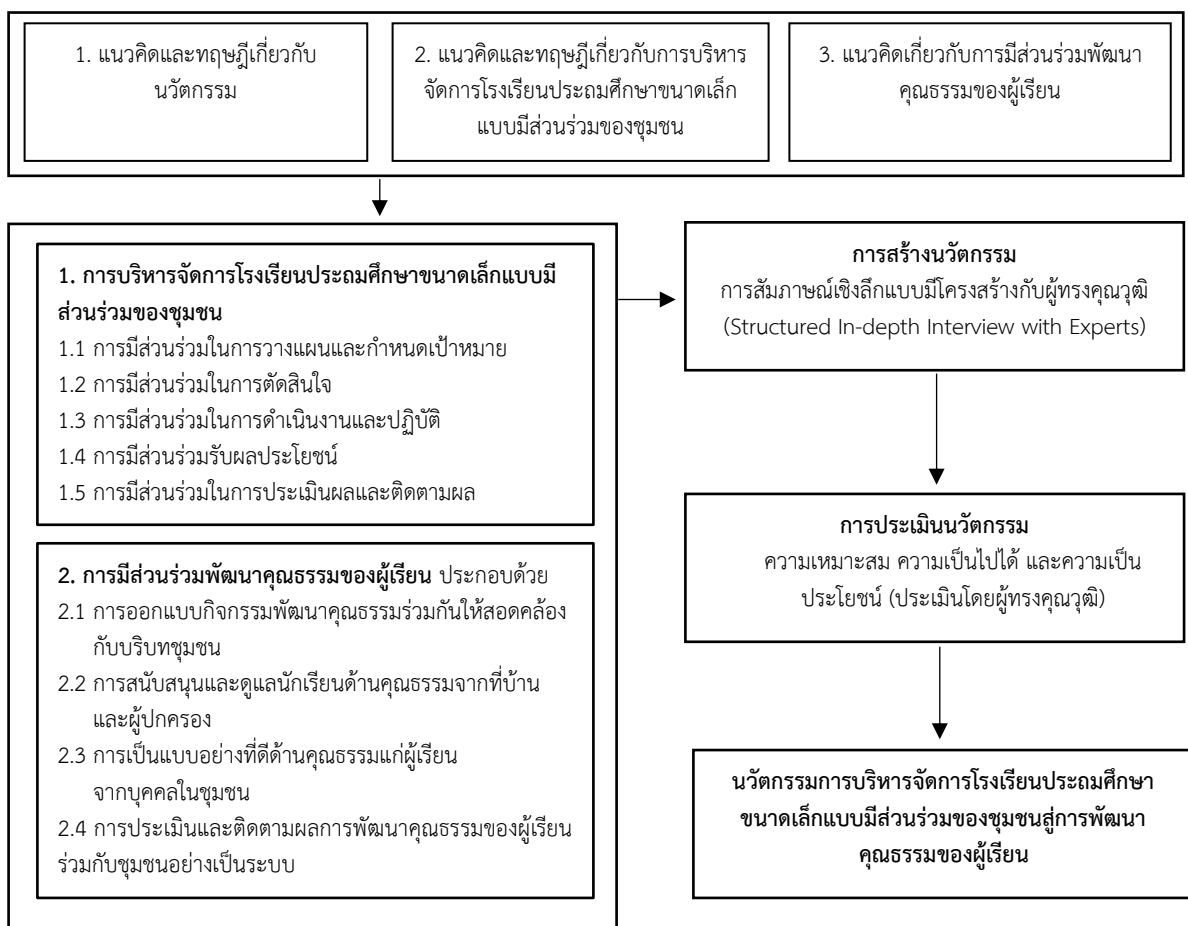
3. แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนถือเป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาควรบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูและผู้บริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560; พระมหากษัตริย์ องค์อกรสิริ, 2561) แนวคิดเชิงทฤษฎีชี้ว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่มีความหมาย การสังเกตและการปฏิบัติจริง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางสังคมช่วยพัฒนาการคิดและการตัดสินใจเชิงศีลธรรม (Narvaez, 2022; Lickona, 1991) และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาคุณธรรมเกิดผลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (Berkowitz & Bier, 2005) จากการสังเคราะห์ พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน การสนับสนุนและดูแลนักเรียนจากครอบครัว การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ

สรุปแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ในสถานศึกษา การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน และการสร้างแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เกิดผลต่อคุณธรรมและคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เป็นนโยบายสำคัญของการจัดการศึกษา โดย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) กำหนดให้สถานศึกษาบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูและผู้บริหาร (พระมหากษัตริย์ องค์อกรสิริ, 2561) เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการสังเกตและการปฏิบัติ (Narvaez, 2022) อธิบายว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่มีความหมาย และการมีส่วนร่วมทางสังคมช่วยพัฒนาการคิดและการตัดสินใจเชิงศีลธรรม ในเชิงทฤษฎี (Lickona, 1991) เสนอว่าการพัฒนาคุณธรรมต้องครอบคลุมทั้งการรู้คุณธรรมการยึดมั่นในคุณธรรม และการปฏิบัติคุณธรรม ขณะที่ (Berkowitz & Bier, 2005) ชี้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ การพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนเกิดผลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ตัวแปรนำเข้าซึ่งเป็นแนวคิดทางทฤษฎี ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน และ (3) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ก่อนสรุปเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรม ของผู้เรียน ดังรูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยรูปแบบผสมผสานวิธีแบบพหุระยะ (Mixed Methods, Multi-phase) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนว การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน มีรายละเอียดดังรูป

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยฉบับนี้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีด้านนวัตกรรม การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยกำหนดให้การบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนดำเนินไปใน 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การดำเนินงานการรับผลประโยชน์ และการประเมินผลและติดตามผล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างความร่วมมือและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนผ่านการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกับชุมชน การสนับสนุนจากครอบครัวและผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างที่ดีจากบุคคลในชุมชน และการประเมินติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนานวัตกรรม และผ่านการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ส่งผลให้ได้ “นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน” มีความเป็นระบบใช้ได้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างรวม 324 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่ประจำเขตตรวจราชการที่ 3 และ 4 ซึ่งครอบคลุมจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ (Yamane, 1973) โดยตั้งค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอิงสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) โดยชั้นภูมิแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นสอดคล้องกับสัดส่วนประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 5 ด้าน และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน จำนวน 4 ด้าน 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง 2) ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) โดยทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงและปรับปรุงข้อคำถามก่อนนำไปใช้จริง 3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ (Cronbach's Alpha) (Cronbach, 1990) และค่าความเชื่อมั่นต้อง ≥ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ส่งแบบสอบถามออนไลน์ 2) ติดตามผลตอบกลับ 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ร้อยละการจัดอันดับค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 2 สร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาคุณลักษณะด้านความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) นัดหมายสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ 2) บันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์ม 3) ตรวจสอบความถูกต้องของบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 เพื่อจัดทำ

ร่างแนวทางเบื้องต้น 2) จัดทำร่างแนวทางฉบับที่ 1 3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ 4) นำข้อมูลและข้อเสนอแนะมาวิเคราะห์และปรับปรุง เพื่อสร้างนวัตกรรมฉบับที่ 2 ที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ระยะที่ 3 ระยะนี้เป็นการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของนวัตกรรม การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาคุณลักษณะ ด้านความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของนวัตกรรมฉบับที่ 2 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหมาะสม 2) ความเป็นไปได้ และ 3) ความเป็นประโยชน์ การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยส่งแบบประเมินและรับคำตอบผ่านระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิถูกนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุง และสรุปผลเพื่อปรับเป็น นวัตกรรมนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ 2) ค่าเฉลี่ย 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) การสรุปข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพเพื่อปรับปรุงนวัตกรรม ประเมินนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประเมินนวัตกรรมในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) 2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ (Structured In-depth Interview with Experts) และ 3) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรม โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่า IOC สอดคล้องทั้งฉบับ เท่ากับ 1.0 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ (Cronbach, 1990) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยมีประเด็น คือ นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน มีความถูกต้องและครบถ้วนของขอบข่ายเนื้อหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในการนำไปใช้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาวิเคราะห์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert (Likert, 1967) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมและรายด้าน

สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	4.68	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.30	0.65	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติ	4.45	0.58	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	4.10	0.60	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผล	3.95	0.85	มาก
รวม	4.30	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.58) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยภาพรวมและ รายด้าน

สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน	4.05	0.59	มาก
2. ด้านการสนับสนุนและดูแลนักเรียนด้านคุณธรรมจากที่บ้านและผู้ปกครอง	4.20	0.55	มาก
3. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมแก่ผู้เรียนจากบุคคลในชุมชน	3.95	0.60	มาก
4. ด้านการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ	3.60	0.70	มาก
รวม	3.95	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อยคือ การสนับสนุนและดูแลนักเรียนด้านคุณธรรมจากที่บ้านและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D.= 0.55) รองลงมา คือ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.59) และการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมแก่ผู้เรียนจากบุคคลในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D.= 0.60) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D.= 0.70) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีแนวทางปฏิบัติ 5 ข้อ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีแนวทางปฏิบัติ 6 ข้อ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และปฏิบัติ แนวทางปฏิบัติ 5 ข้อ 4) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ แนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีแนวทางปฏิบัติ 5 ข้อ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน มีแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ 2) ด้านการสนับสนุนและดูแลนักเรียนด้านคุณธรรมจากที่บ้านและผู้ปกครอง มีแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ 3) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมแก่ผู้เรียนจากบุคคลในชุมชน มีแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ และ 4) ด้านการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ มีแนวทางปฏิบัติ 3 ข้อ รวมทั้งสิ้นมี 36 แนวทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ผลการประเมิน พบว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน

นวัตกรรมการบริหาร	(n=9)								
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	4.48	0.45	มาก	4.42	0.55	มาก	4.45	0.40	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน	4.35	0.48	มาก	4.38	0.60	มาก	4.42	0.42	มาก
รวม	4.42	0.47	มาก	4.40	0.58	มาก	4.43	0.41	มาก

จากตารางที่ 3 ผลจากการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.42, S.D.= 0.47) รองลงมาคือ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.43, S.D.= 0.41) และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.40, S.D.= 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.48, S.D.= 0.45) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.35, S.D.= 0.48) ด้านความเป็นไปได้พบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.42, S.D.= 0.55) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38, S.D.= 0.60) ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.= 0.40) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ขั้นต้นของการกำหนดทิศทางและนโยบาย รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานและการตัดสินใจ ส่วนด้านการประเมินและติดตามผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา และระบบติดตามผลที่ยังไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิตยา มั่นพุ่ม และคณะ, 2566) และ(แสงเดือน อาจหาญ, 2560) ซึ่งว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อเปิดโอกาสให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผนการเรียนการสอน การระดมทรัพยากร และการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู และบุคคลในชุมชนช่วยสร้างความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้กระบวนการจัดการศึกษาเหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการสนับสนุนจากครอบครัวและผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน รองลงมาคือด้านการออกแบบกิจกรรมร่วมกับชุมชน และการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจากบุคคลในชุมชน ขณะที่ด้านการประเมินและติดตามผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเนื่องจากการขาดเครื่องมือและตัวชี้วัดด้านคุณธรรมที่ชัดเจนและเป็นระบบ (ปณิตตา บัวรัตน์, 2562; วลี ณะขว้าง และพัชรา เดชโฮม, 2566) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีของ (Arnstein, 1969) ที่เน้นว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับแนวคิดพัฒนาการทางศีลธรรมของ (Kohlberg, 1981) ที่ชี้ว่าการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ได้้นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ผลการสร้างนวัตกรรมอยู่ในลักษณะของโมเดลการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วยภาพประกอบคำบรรยายที่อธิบายโครงสร้าง องค์ประกอบ และกระบวนการดำเนินงานของโมเดลอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งสร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นวัตกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และสามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน จำนวนทั้งสิ้น 36 แนวทางปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผล เช่น การร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน การจัดทำแผนประจำปีร่วมกับชุมชน การใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุจากชุมชน และการจัดกลไกติดตามและรายงานผลอย่างเป็นระบบ 2) มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน ด้านการสนับสนุนและดูแลนักเรียนด้านคุณธรรมจากที่บ้านและผู้ปกครอง ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมแก่ผู้เรียนจากบุคคลในชุมชน และด้านการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนร่วมกับชุมชนอย่าง

เป็นระบบ เช่น การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับค่านิยมท้องถิ่น การสร้างเครื่องมือประเมินที่เข้าใจง่าย การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการรายงานผลต่อผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “บันไดการมีส่วนร่วม” ของ (Armstein, 1969) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมในระดับลึกจะนำไปสู่การตัดสินใจร่วมและการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง รวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรมของ (Kohlberg, 1981) ที่เน้นการเรียนรู้ทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการตัดสินใจเชิงศีลธรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิ่นจิตา บัวรัตน์, 2562) และ (วลี ณะขว้าง และพัชรา เดชโฮม, 2566) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม มีประโยชน์นำไปใช้ได้จริง และช่วยเสริมสร้างประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียนและการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้จริงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิ่นจิตา บัวรัตน์, 2562) ที่ทำศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนต่อการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน” ประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วลี ณะขว้าง และ พัชรา เดชโฮม, 2566) ในงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน” ที่ผลการประเมินด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ (Kohlberg, 1981) ที่เน้นการเรียนรู้ทางสังคมและเหตุผลทางศีลธรรมทำให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็กและสามารถส่งเสริมคุณธรรมผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผล มีระดับต่ำที่สุด จึงเสนอให้พัฒนาแนวทางการประเมินและติดตามผลแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พร้อมทั้งนำไปใช้จริงโดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับการสนับสนุน กำกับ ติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นระบบ หน่วยงานต้นสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการประเมินและติดตามผลการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบมีระดับต่ำที่สุด จึงเสนอให้มีการพัฒนาแนวทางการประเมินและติดตามผลที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ควบคู่กับการนำไปใช้จริงโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน และได้รับการสนับสนุน กำกับ ติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาชุมชน บูรณาการการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนในทุกกระบวนการบริหาร

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายมีระดับสูง จึงเสนอให้ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการมีส่วนร่วมนี้ในบริบทของโรงเรียนต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษานำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุน กำกับ ติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นระบบ ครูและบุคลากร

ทางการศึกษา ควรเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมผ่านการอบรม การนิเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก จึงเสนอให้มีการพัฒนาและศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลระยะยาวและการประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ของสถานศึกษา พร้อมทั้งนำไปใช้จริงเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการและกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุน กำกับ ติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นระบบ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนกิจกรรมและทรัพยากรของโรงเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้นวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนและความยั่งยืนของความร่วมมือ พร้อมปรับใช้จริงและสนับสนุนโดยผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในบริบทพื้นที่และภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำผลไปปรับใช้ในสถานศึกษาและประกอบการกำหนดนโยบาย
3. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการนำนวัตกรรมไปใช้ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและสนับสนุนการบริหารของผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด
4. ควรพัฒนาและทดลองใช้นวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน พร้อมสร้างระบบสนับสนุน กำกับ และขยายผลโดยผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ จันทอง และ กฤษณก ดวงขาม. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5(1), 398–411.
- เการันต์ เหล็กดี, สมฤทัย เต่าจันทร์, และ ชวนคิด มะเสนา. (2568). การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ยั่งยืนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 7(2), 302–318.
- จิตติมา วรรณศรี. (2563). *นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา*. รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ชนัญชิตา ทูมมานนท์, สุรศักดิ์ แก้วเอี่ยม, และ กนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2567). การพัฒนามาตรวัดความฉลาดทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักจิตวิทยาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยใช้แบบวัดการตัดสินใจเชิงสถานการณ์. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 16–38.
- ชนันภรณ์ ใจเสาร์ดี. (2567). การใช้ Active Learning ในการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 34(1), 165–180.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* (ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 10(2), 1342–1354.
- ดวงเดือน วินิจฉัย. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญดา ภัคธนาภิญโญ. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 1(1), 1–9.

- นิตยา มั่นพุ่ม, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์, และ วจี ปัญญาใส. (2566). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก เมืองสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(7), 103–117.
- ปนัดดา จันทูย. (2566). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(6), 511–527.
- ปณิตตา บัวรัตน์ และ ทศนีย์ นาคคุณทรง. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชน: ผลกระทบต่อพฤติกรรมและคุณธรรมผู้เรียน. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*, 3(1), 71–84.
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในบริบทโรงเรียนชนบท. *Journal of Exploration in Interdisciplinary Methodologies (JEIM)*, 1(1), 43–53.
- พระมหาอนันต์ องค์กรศิริ. (2561). คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 2(2), 81–90.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1–19.
- พุทธิพงษ์ สกวนนาม และ กาญจน์ เรืองมนตรี. (2566). ระบบการพัฒนาคูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(4), 425–445.
- มานพ เกตุเมฆ, ศิธาชัย ศรีอุดม, และ เทิดศักดิ์ จันทอรุณ. (2568). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาที่โรงเรียนวังพิรุณวิทยา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Dhamma for Life*, 31(3), 152–165.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1–90.
- วัลลี ธนะขว้าง และ พัทธรา เดชโฮม. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายที่ 53 สำนักงานเขตภาษีเจริญ. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 17(3), 118–128.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. ผู้แต่ง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *ผลการประเมินคุณธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานผลการประเมินสถานศึกษา*. ผู้แต่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. ผู้แต่ง.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงเดือน อาจหาญ. (2560). กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 11(3), 86–94.
- อัจฉราภินันท์ มาตุการุณ, จุฬารัตน์ วัฒนะ, และ พนิต เข้มทอง. (2566). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐาน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางมะฝ่อ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(3), 1304–1318.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). What works in character education: A research-driven guide for educators. *Journal of Research in Character Education*, 3(1), 7–15.
- Bryson, J. M. (2018). *Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement* (5th ed.). John Wiley & Sons.

- Chong, C., & Tsubota, K. (2023). *The role of community engagement in student moral development*. Educational Research Press.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper & Row.
- Drucker, P. F. (2014). *Management challenges for the 21st century*. HarperBusiness.
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Westview Press.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development: Vol. 1. The philosophy of moral development*. Harper & Row.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Attitude theory and measurement* (p. 90). John Wiley & Sons.
- Narvaez, D., Nucci, L., & Krettenauer, T. (Eds.). (2022). *Handbook of moral and character education* (2nd ed.). Routledge.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00046-F](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00046-F)
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.